

Pamięci prof. dr Zdzisława Wilusza

Памяти проф. докт. Здислава Вилюша

In memory of Prof. Dr Zdzisław Wilusz

Staraniem Oddziału Stołecznego PTL i kierownictwa Stacji PAN w Turwi, pow. Kościan, odbyło się 26 września 1966 r., w pałacu będącym obecnie siedzibą stacji, uroczyste odsłonięcie portretu, zmarłego w 1963 r. prof. dr Z. Wilusza, założyciela i kierownika tej placówki badawczej, wybitnego leśnika i naukowca oraz odnowiciela idei gen. Dezyderyego Chłapowskiego w zakresie zadrzewień śródpolnych.

W uroczystości wzięło udział około 40 osób, w tym przedstawiciel Ministra LiPD — sekretarz Państwowej Rady Ochrony Przyrody mgr inż. Cz. Wołkowicz, dyrektor Zakładu Dendrologii i Arboretum Kórnickiego PAN — prof. dr S. Białobok, pracownicy WSR w Poznaniu z kierownikiem Katedry Gospodarstwa Łowieckiego doc. dr W. Szczerbińskim, pracownicy Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa WRN w Poznaniu z zast. kierownika tego Wydziału mgr inż. Z. Łuczakiem, pracownicy OZLP w Poznaniu z dyrektorem inż. J. Bartkowskim, pracownicy Stacji Badawczej w Turwi oraz rodzina prof. Z. Wilusza.

Odsłonięcia portretu (pędzła artysty malarza Mariana Zielińskiego z Warszawy) dokonał mgr inż. Cz. Wołkowicz, który wygłosił okolicznościowe przemówienie. Należy nadmienić, że portret prof. Wilusza ufundował Minister MLiPD i przewodniczący PROP.

Wspomnieniami o drodze życiowej prof. Z. Wilusza, o Jego pełnej twórczej pasji działalności naukowej podzielili się w czasie spotkania prof. dr S. Białobok, doc. dr W. Szczerbiński, obecny kierownik Stacji Agroekologicznej w Turwi doc. dr P. Trojan oraz kierownik Państwowego Gospodarstwa Rolnego w Turwi inż. S. Michałowski.

Prof. dr Z. Wilusz, po ukończeniu w 1933 r. studiów leśnych na SGGW w Warszawie, pracował do 1939 r. na wielu odpowiedzialnych stanowiskach w administracji leśnej, m. in. kierował nadleśnictwem państwowym w Rzepichowie na Polesiu.

Podczas ostatniej wojny był aktywnym bojownikiem o wolność i dowodził, m. in., oddziałem partyzanckim na Zamojszczyźnie.

W latach 1945—1951 pracował w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, gdzie kierował lasami

doświadczalnymi Instytutu oraz zorganizował Zakład Ekologii w Michałowce. Głównym tematem badań tego zakładu było zagadnienie wpływu lasu na środowisko rolnicze. Rozwinięte z Jego inicjatywy kompleksowe badania nad zoo- i fitocenozą na terenie leśnictwa „Ruda” koło Puław, stały się przykładem wzorowej współpracy wielu naukowców, czego owocem było wiele wartościowych publikacji naukowych. Odchodząc w 1951 r. z Puław do pracy w Zakładzie Dendrologii i Arboretum Kórnickiego PAN prof. Wilusz pozostawił po sobie dobrze zorganizowany zakład naukowy, należycie zagospodarowany las doświadczalny oraz wdzięczną pamięć ludzi, którym pomagał w trudnych powojennych latach.

Jako pracownik Zakładu Dendrologii i Arboretum Kórnickiego PAN prof. Wilusz jeszcze szerzej rozwinął badania nad wpływem lasu na środowisko rolnicze. Głęboko przejęty ideami gen. D e z y d e r e g o C h ł a p o w s k i e g o, jednego z najbardziej postępowych rolników polskich ubiegłego stulecia, który już w 1835 r. zakładał w swoim majątku w Turwi, koło Kościana zadrzewienia śródpolne w celu podniesienia produktywności upraw rolniczych, prof. Z. Wilusz podjął rekonstrukcję dawnych zadrzewień oraz ich naukowe opracowanie. W tym celu zorganizował Stację Badawczą w Turwi i tu zlokalizował swoje prace badawcze. Organizację Stacji Badawczej rozpoczął od podstaw, od remontu zupełnie zdewastowanego pałacu, w którym następnie znalazły pomieszczenia laboratoria naukowe.

W wyniku badań wpływu zadrzewień śródpolnych na plonowanie niektórych roślin rolniczych prof. Z. Wilusz wykazał polepszenie się bilansu wodnego pól sąsiadujących z zadrzewieniami. Dalsze Jego badania nad stosunkami wodnymi obszarów zadrzewionych i pozbawionych zadrzewień udokumentowały celowość osłonięcia upraw rolniczych zadrzewieniami typu pasowego lub alejowego w celu podniesienia urodzajności gleb lekkich lub na terenach o niskich opadach atmosferycznych.

Wielką pasją życiową prof. Z. Wilusza było również podniesienie produktywności naszych lasów przez wykorzystanie drzew doborowych w obrębie rodzimych ekotypów. Sprawie realizacji w naszych lasach tej idei (zaczerpniętej od leśników szwedzkich w szczególności od prof. dr Bertila Lindquista) poświęcił wiele czasu i energii.

Efektom Jego twórczej inicjatywy w tym kierunku są, m. in., zakładane obecnie plantacje nasienne z drzew doborowych dla produkcji wysokowartościowych nasion. Podkreślając, że główną rolę w odbudowaniu rodzimych drzewostanów z zachowanych okazałych osobników drzew powinny odegrać parki narodowe, jednocześnie aktywnie propagował objęcie ochroną rodzimych form drzew występujących poza terenami parków i rezerwatów, bowiem i one stanowią bogactwo naturalne naszego kraju.

Należy podkreślić, że we wszystkich badaniach prof. Z. Wilusza idea ochrony przyrody ojczystej i jej zasobów zawsze odgrywały zasadniczą rolę. Oprócz badań nad racjonalnym zadrzewieniem kraju, nad właściwym doбором drzew nasiennych dla leśnictwa prof. Z. Wilusz aktywnie pracował nad zagadnieniem ochrony roślin. Był jednym z pierwszych współpracowników powstałego w 1951 r. Instytutu

Ryc. 1. Portret gen. Dezyderego Chłapowskiego w Turwi

Ryc. 2. Portret prof. dr Zdzisława Wilusza

Ochrony Roślin w Poznaniu, w którym od 1953 r. był kierownikiem Pracowni Biocenotycznej oraz członkiem Rady Naukowej. W tym zakresie żywo współpracował nad zagadnieniem ograniczenia stosowania środków chemicznych w walce ze szkodnikami upraw roślinnych oraz nad zagadnieniem szerszego wykorzystania możliwości walki biologicznej.

Prof. dr Z. Wilusz zmarł nagle w Turwi 31 marca 1963 r. w wieku 56 lat i w pełni sił twórczych, kiedy zorganizowana przez niego Stacja Badawcza nabrała prężności naukowej i promieniowała szeroko swoimi osiągnięciami.

Pochowany został w Puławach na cmentarzu sąsiadującym z lasami leśnictwa „Ruda”, którymi zarządzał w latach 1945—1951.

Odsłonięcie portretu prof. Wilusza w Stacji Agroekologicznej PAN w Turwi (portret zawieszony został w sali głównej pałacu obok portretu gen. D. Chłapowskiego) jest nie tylko wyrazem hołdu i pamięci dla wybitnego leśnika i naukowca, ale również podkreśleniem kontynuacji przez Stację kierunku badań naukowych rozpoczętych przez założyciela tej placówki.

Należy podkreślić, że Stacja Agroekologiczna kierowana obecnie przez doc. dr Trojanę jest nadal poważnym i aktywnym ośrodkiem współpracy naukowej rolnictwa i leśnictwa.

Stanisław Czopor